

Näringslivets utsläpp av växthusgaser i Sverige – vad vet vi egentligen?

Trots att klimatkrisen är en av samhällets stora utmaningar har det tidigare varit svårt att få fram data om växthusgasutsläpp. Idag finns det flera aktörer som producerar statistik och data om utvecklingen av växthusgasutsläpp.

Tillgången till utsläppsdata är avgörande för att kunna utforma styrmedel och för att utvärdera deras effektivitet. Idag finns flera aktörer som tar fram utsläppsdata med lite olika inriktning. Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån (SCB) producerar statistik inom deras uppdrag som statistikansvariga myndigheter. SMHI och Svenska Miljöinstitutet (IVL) framställer klimatdata inom deras affärsverksamheter. Därutöver rapporterar företag in olika typer av klimatdata till andra organ, exempelvis hållbarhetsrapporteringen via Science Based Targets, KRAV, eller Global Reporting Initiative. Samtidigt som utbudet ökat går det inte att komma ifrån att statistiken är komplex och att det krävs kunskap för att tolka den.

Varför är klimatstatistik för näringslivet så komplex?

Några saker gör klimatstatistiken för näringslivet komplex och svår att överblicka.

1 Datainsamling för både officiell statistik och företagens rapportering är indirekt och bygger på data från många olika källor. Metoderna för att producera statistiken är likartad hos både Naturvårdsverket och SCB. Men komplexi-

teten föreligger i att ramverken skiljer vilket ger olika resultat, se nedan. Gemensamt är att de använder redan befintlig statistik – där energistatistiken (som Energimyndigheten har ansvar för) är en särskilt viktig datakälla. De företagsnära rapporteringarna använder de datakällor som respektive initiativ anser viktiga för företaget i fråga.

2 SCB och Naturvårdsverkets statistikproduktion har olika fokus och använder olika avgränsningar. Naturvårdsverkets statistik om utsläpp är hämtad från klimatgasinventeringen för vilket territoriet används som avgränsning medan SCB:s statistik från miljöräkenskaperna använder ekonomisk aktivitet. Företagsrapporteringar, som Greenhouse Gas (GHG) Protocol eller GRI, har sina specifika metoder.

3 Olika verksamheter kräver olika metoder. Utsläpp från stålproduktion mäts annorlunda än utsläpp från bankverksamhet. Beräkningarna bygger på emissionsfaktorer som sorteras under specifika sektorer, aktivitetsdata, som exempelvis bränsleförbrukning, och processinformation.

4 Stora företag är ofta komplexa organisationer med dotterbolag i olika länder och till och med olika branscher. Detta påverkar vilka utsläpp som tillhör företaget.

5 Utsläpp diskuteras utifrån såväl direkta som indirekta utsläpp. Begreppen Scope 1, 2 och 3 används för att skilja på var i värdekedjan utsläppen härrör från, se faktaruta. Begreppen introducerades av GHG Protocol – det mest etablerade ramverket för

företagsrapportering av växthusgasutsläpp globalt. Detta begrepp används inte inom den officiella statistiken.

Både SCB och Naturvårdsverket har utvecklat metoder för att hantera dessa utmaningar.

Begreppen Scope 1, 2 och 3 talar om var i värdekedjan utsläppen förekommer.

- *Scope 1: Direkta utsläpp från företagens egna verksamheter (exempelvis fabriker och fordon).*

- *Scope 2: Indirekta utsläpp från inköpt energi (exempelvis el och fjärrvärme).*

- *Scope 3: Övriga indirekta utsläpp längs hela värdekedjan (exempelvis leverantörer, transporter, kundernas användning av produkter oavsett var i världen de befinner sig).*

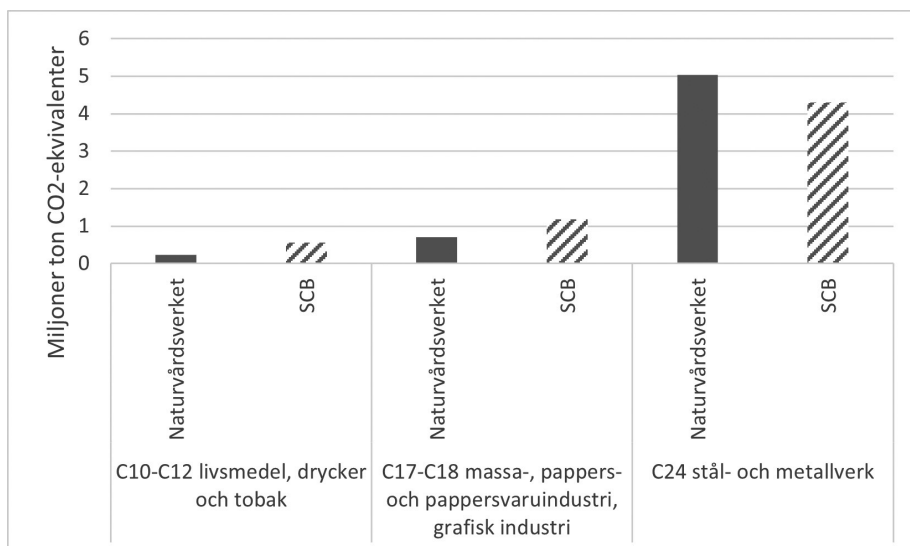
Officiell statistik täcker huvudsakligen Scope 1 och 2 (för konsumtionsperspektivet), medan företagsrapporter kan omfatta alla tre.

Vad visar statistiken egentligen?

När man vill förstå näringslivets klimatpåverkan är det lätt att tro att all statistik visar samma sak. Men beroende på vem som tagit fram siffrorna – och hur – kan resultaten skilja sig åt. Därför är det viktigt att veta vad man vill analysera och vilken statistik som passar bäst för det syftet.

För att illustrera detta jämför vi här klimatstatistik från Naturvårdsverket och SCB för tre industribranscher: livsmedel, massa/papper samt järn och stål. Vid en första anblick verkar

Figur 1. En jämförelse av klimatstatistik mellan Naturvårdsverket och SCB, 2024 års preliminära data. Källa: Naturvårdsverket och SCB.

siffrorna gälla samma verksamheter, men resultaten skiljer sig ändå åt. Naturvårdsverkets siffror är lägre för livsmedel och papper, men högre för stål. Det beror på att de två myndigheterna använder olika sätt att räkna – något som kan göra stor skillnad i hur siffrorna ska tolkas.

Två saker är särskilt viktiga att känna till:

• Olika fokus

Naturvårdsverket mäter utsläpp som sker inom Sveriges gränser – oavsett vem som orsakar dem, med fokus på vilken typ av aktivitet (den tekniska aktiviteten) som orsakar utsläppen (transport, tillverkning, etc). SCB utgår i stället från ekonomisk aktivitet inom svenska företag. Det betyder till exempel att de inkluderar utsläpp som uppstår inom ramen för företagets direkta verksamhet, exempelvis utsläpp inom produktion och egna transportrelaterade utsläpp. En konkret skillnad blir till exempel att Naturvårdsverket räknar in alla stålverksgaser, även de som kommer ifrån el- och värmeproduktion i ”stålbranschen”, medan SCB räknar utsläppen från företag som tillhör själva stålbranschen.

• Olika sätt att gruppera utsläpp

SCB samlar alla utsläpp som hör till en viss bransch – oavsett om de kommer från transporter, processer eller fasta anläggningar. Naturvårdsverket delar upp utsläppen efter typ av aktivitet. I figur 1 ses tre branscher med statistik från SCB och Naturvårdsverket. Skillnaden i statistiken kan förklaras av hur växthusgaserna fördelas. Till exempel redovisas livsmedelsbranschens transporter som en del av transportsektorn i Naturvårdsverkets statistik, inte som livsmedelsindustri. I figuren nedan ser vi därför bara de fasta utsläppen från livsmedelsbranschen i Naturvårdsverkets statistik. Jämfört med SCB:s statistik innehåller livsmedelsindustrin utsläpp från de ekonomiska aktörerna, vilket omfattar de direkta utsläppen från mobila, stationära och processer.

Resultatet: statistiken visar olika delar av verkligheten, som exemplet i figur 1 visar. Därför är det viktigt att förstå vad siffrorna faktiskt säger – och vad de inte säger.

Näringslivets klimatomställning

För den som vill analysera näringslivets klimatomställning är det intressant att analysera växthusgasutsläppen kopplat till företag och branschers ekonomiska utveckling – till exempel hur mycket utsläppen minskar per producerad krona. För denna tillämpning används lämpligast miljöräkenskaperna. Det är en särskild statistik som kopplar utsläpp till ekonomiska aktiviteter, med samma principer som används i BNP-beräkningar. Det gör det möjligt att följa utsläppseffektiviteten inom olika branscher över tid. Tillväxtanalys har för detta ändamål utvecklat ramverket Transforma, en webbplats med statistik om näringslivet som inkluderar såväl ekonomiska variabler som miljö- och klimatstatistik. På webbplatsen kan den som vill själv analysera och visualisera statistiken med hjälp av särskilt utvecklat analysverktyg

Vad har vi lärt oss?

Dagens globala klimatmål har satt fokus på att minska utsläppen av växthusgaser internationellt, nationellt och lokalt. Som en följd sätter också många företag upp egna klimatmål. I takt med detta har rapporteringen av utsläpp ökat, både på global och nationell nivå och inom företagen själva. Men hur vet vi egentligen om näringslivets gröna omställning sker – och hur snabbt det går?

Bakom ord som ”nettonoll” och ”klimatneutralitet” finns olika typer av statistik. Den

officiella statistiken om växthusgaser följer internationella riktlinjer, till exempel från FN:s klimatpanel IPCC. Denna statistik gör det möjligt att jämföra utsläpp mellan länder och över tid, och används bland annat i rapporteringen till EU och FN. Men den visar utsläppen på en övergripande nivå – till exempel för hela industrin eller transportsektorn – vilket gör det

svårt att se vad som händer inom enskilda branscher eller företag.

Samtidigt rapporterar många företag sina egna utsläpp, ofta enligt standarder som GRI (Global Reporting Initiative) eller med klimatmål godkända av SBTi (Science Based Targets initiative). Dessa data ger en viktig inblick i hur ett företag jobbar med klimatfrågan, vilka utsläpp som sker i leverantörskedjan och hur man planerar att minska dem över

tid. Informationen är värdefull för investerare, kunder och beslutsfattare. Men eftersom företagen använder olika metoder och avgränsningar är det inte rekommenderat att jämföra siffrorna eller att summera dem till en nationell nivå.

»...eftersom företagen använder olika metoder och avgränsningar är det inte rekommenderat att jämföra siffrorna eller att summera dem till en nationell nivå.»

NANCY STEINBACH OCH EVA ALFREDSSON
Analytiker vid Tillväxtanalys